

Trám Đen

Công dùng:

Quả trám đen đã được dùng làm thực phẩm rất lâu đời ở Việt Nam. Quả trám "ôm" là món ăn quen thuộc trong các bữa cơm của các gia đình ở miền Bắc trước kia. Từ quả trám có thể chế biến thành nhiều món ăn ngon như: trám kho cá, trám nhồi thịt... Quả trám còn được dùng để làm Ô mai mặn, ngọt được nhiều người ưa thích. Nhân hạt trám chứa nhiều dầu béo, có vị bùi; có thể ăn sống, ép dầu hoặc làm nhân bánh.

Quả trám còn được dùng làm thuốc vì có tác dụng giải khát, sinh tân dịch, thanh lọc, giải độc rượu. Lá có vị hơi đắng, hơi chát, tính mát, có tác dụng thanh nhiệt, giải độc, tiêu thũng, chỉ thống. Vì vậy quả trám dùng giải độc rượu, cá nóc hoặc chữa hóc xương cá. Dùng quả trám tươi giã nát, vắt lấy nước uống hoặc sắc uống. Nếu dùng ngoài, dịch nước của quả chữa da nứt nẻ do khô lạnh, lở ngứa, nhất là lở miệng không há mồm ra được, chữa sâu răng bằng cách dùng quả và hạt trám đốt, tán nhỏ và bôi vào chân răng. Rễ cây trám dùng chữa phong thấp, đau lưng, gỏi tê liệt cử động. Lá trị cảm mạo, viêm đường hô hấp trên, viêm phát, phù thũng, ghẻ lở. Ở Trung Quốc (tỉnh Vân Nam) dùng rễ trám trị đau dạ dày, bỏng lửa; lá dùng trị xuất huyết tử cung, ban độc; quả trị nội thương xuất huyết, ho; vỏ rễ dùng trị nội thương thổ huyết. Nhựa trám đen có thể dùng thấp sáng hoặc dùng trong

công nghệ véc ni sơn. Nhưng nhựa trám đen thường ít và chóng khô đặc hơn trám trắng, nên ít khi khai thác nhựa từ cây trám đen. Gỗ trám đen nhẹ, mềm, màu xám trắng, giác lõi không phân biệt, có thể dùng làm nhà, đóng đồ, làm gỗ dán lạng, bút chì, diêm, bột giấy. Trám là cây đa mục đích được chọn làm cây trồng trong các vườn rừng, trại rừng và các khu rừng phòng hộ đầu nguồn.

Hình thái:

Cây gỗ lớn, cao 25-30 m, đường kính 60-90 cm hay hơn. Thân thẳng, phân cành cao khi mọc trong rừng, nhưng nếu mọc ngoài sáng, cây phân cành sớm, tán toả rất rộng. Vỏ ngoài màu nâu nhạt, thịt hơi hồng, có nhựa mủ đen với mùi thơm rất đặc biệt. Lá kép lông chim 1 lần, lẻ; lá chét hình thuôn, trái xoan, dài 6-12 cm, rộng 3-6 cm, chất lá cứng, ròn, mặt trên bóng, mặt dưới sẫm hơn, đầu và góc lá hơi lệch. Gân bên 8-10 đôi; không có lá kèm. Lá ở cây con khác với cây trưởng thành, thường là lá đơn nguyên hay xẻ, sau mới chuyển dần sang dạng lá kép.

Cụm hoa chùm hình viên chùy, thường dài hơn lá hoàn toàn hẳn. Hoa tạp tính hay đơn tính, màu trắng vàng nhạt, cuống có lá bắc dạng vẩy, cuống hoa dài 1,5-2 cm. Quả hạch hình trứng, dài 3,5-4,5 cm, rộng 2-2,5 cm,

khi chín màu đen sẫm, thịt hồng. Hạt hoá gỗ rất cứng, 3 ô, mỗi ô có nhân hạt màu trắng và nhiều dầu.

Phân bố:

- *Việt Nam*: Cây phân bố khá rộng ở các tỉnh phía Bắc và phía Nam của Việt Nam. Các tỉnh phía Bắc có nhiều trám đen mọc nhất là: Tuyên Quang, Phú Thọ, Bắc Giang, Thái Nguyên, Lạng Sơn, Quảng Ninh, Thanh Hoá, Nghệ An, Quảng Bình. Các tỉnh phía Nam có trám đen mọc là: Quảng Nam, Đắk Lắk và Khánh Hoà.

- *Thế giới*: Trám đen phân bố ở: Trung Quốc (Vân Nam, Hải Nam, Hồng Kông), Lào, Campuchia, Thái Lan.

Đặc điểm sinh học:

Cây phân bố khá rộng ở các tỉnh phía Bắc và phía Nam. Thường gặp trong các rừng nhiệt đới thường xanh, ở độ cao từ khoảng 50 đến 800 m; tập trung nhiều ở độ cao 100-400 m trên mặt biển. Cây thường gặp nhiều ở sườn hoặc chân núi đất, rất ít khi gặp trên đỉnh núi; thường cùng mọc với lim, trám trắng, chẹo tía, gỏi nếp, gỏi trắng.... Các ưu hợp lim + trám trắng + trám đen khá phổ biến trong các kiểu rừng kín thường xanh ở các tỉnh phía Bắc và Bắc Trung Bộ trước kia, nhưng hiện nay thường chỉ còn lại dấu vết ở

các vùng núi và trung du của nước ta. Cây ưa đất sét hoặc sét pha, sâu ẩm và thoát nước, độ pH 4,5-5,5; nhưng cũng gặp trám đen phát triển tốt trên đất cát có nhiều phù sa ven sông.

Là loài cây ưa sáng khi trưởng thành, nhưng hơi ưa bóng nhẹ khi còn non. Từ 1 tuổi trở lên cây có thể mọc nơi ánh sáng hoàn toàn, vì vậy ít gặp cây con tái sinh ở dưới tán rừng có độ phủ trên 0,6. Ở chiều cao khoảng 1 m, nếu không được mở sáng mạnh cây trám con có thể bị chết. Trám đen tái sinh mạnh ở nơi có độ tàn che 0,2-0,3, nơi bìa rừng, nơi rừng bị khai thác mạnh hoặc rừng cây tiên phong định vị. Sau khi trồng 8-10 năm cây ra hoa, kết quả. Thời gian ra quả kéo dài hàng trăm năm. Tuổi thọ của cây trám đen có thể trên trăm năm. Do lá có mùi thơm, vị hơi chua nên các cây trám đen con mới trồng dễ bị các loài thú đến ăn lá và ngọn non. Ở giai đoạn 1-3 tuổi trám đen cũng dễ bị sâu đục ngọn làm chết cây. Cây ra hoa vào tháng 3-5; quả chín vào tháng 10-11.